

A vintage-style illustration of a diver in a dark, heavy diving suit and helmet, equipped with a large circular porthole and a breathing apparatus. The diver is positioned in the center-left of the frame, looking towards the right. The background is a deep blue-green underwater scene with bubbles rising from the diver's equipment. The overall aesthetic is reminiscent of early 20th-century adventure posters.

Jules Verne

Cestování pod mořem

 Knizky.sk

CESTOVÁNÍ POD MOŘEM

JULES VERNE

eknizky.sk

Obsah

Narval.	1
Podmořská loď.	7
Návštěva na ostrově.	17
Pohřeb pod mořem.	23
V střeozemním moři.	33
Útěk.	41

Narval.

Bylo to v červenci, když profesor F. Seidl v Berlíně v studie zabrán seděl v pokoji svém. Pojednou vešel k němu sluha jeho, jenž mu odevzdal list. List ten došel z Oxfordu od jednoho přítele profesorova, J. Palhama.

Přítel tento psal, že anglická vláda vypravila expedici, které on se účastní; loď „mořský had“ že jest již připravena. Zároveň vyzýval přítele, by přijel k němu a provázel ho na té cestě.

Profesor měl z toho velkou radost a nařídil hned sluhovi svému, by konal přípravy na cestu.

Druhého dne jeli pán se sluhou po železnici do Hamburku. Tam si prohlédli všechny památné věci, stavby atd. Potom odebrali se do přístavu. Vsedli na parník, který je v krátkém čase převezl do Londýna.

Profesor Seidl nejdříve dbal, by vyhledal byt přítele, který mu byl tento naznačil.

Když ho vyhledal a když se na vzájem pozdravili a na rozličné věci vyptali, tázal se konečně Seidl Palhama, jaký cíl a účel má výprava, které se hodlají účastniti.

„Účelů jest mnoho, že ti to nemohu ani všechno pověditi,“ pravil přítel. „Nechám si to až na cestě, tolik jenom ti řeknu, že poplujeme daleko; nejprve do indického oceánu, dále máme se přiblížiti pokud to bude možno k jižnímu polu, prozkoumati golfový proud a pátrati po osudech rozbitého „Great Easterna“. Z toho poznáš, že naše cesta bude dlouho trvati a že poskytne hojně příležitosti k vědeckému bádání.“

Potom prohlíželi společně vše, co chová Londýn v sobě památného; nejprve navštívili banku, budovu parlamentní, tower, budovu to starožitnou, která jest pevností, palácem i vězením; dále

2 Cestování pod mořem

navštívili rozličné bazary, tržiště to, kde všeho druhu zboží se prodává.

Nemůžeme popisovati všechny památnosti velikého města toho — není k tomu místa.

Seidlův sluha, který nemohl pána svého provázeti na dalekou cestu, vrátil se do Berlína. Seidl s Palhamem odebrali se na loď „mořBký had“ a sotva tu ztrávili půl hodiny, odplula loď. Pluli kanálem do atlantského moře a pak se dali směrem k severu.

Dostali se do krajín polárních, kde panuje toliko dvojí roční počasí, léto a zima, přechodův není. V leťe slunce nezajde na Spicberkách či Gramantech po 5 měsíců, v Grónsku 3 měsíce, na Islandu 1 měsíc.

Naopak zase v zimě tak dlouho slunce se skrývá a panuje tak dlouhá noc.

Za této dlouhé noci osvětluje krajiny jakés elektrické světlo, které se zove polárním či severním. měsíci srpnu pravidelně napadne sníh a než nastane říjen, pokryje se země vrstvou sněhu na 2—3 stopy.

Eskimák, zahalen v medvědí kůže, ukryje se ve své chýši a opatří se zásobou potravy na zimu.

V měsíci květnu opouští zase chýši svou a vychází na lov ryb. Sníh a led pomalu taje a koncem června zmizí úplně. Léto jest velmi krátké v končinách těchto, parné a horké i vlhké.

Ačkoli jest země po delší čas v roce pustá, přece nalezá se v krajině té veliká rozmanitost tvorů živých.

Byty zimní Eskimáků líčí kapitán Franklin tímto způsobem:

Eskimáci dělají se v tlupy asi 50 osob silné; za obydlí zimní vyhlídnou si obyčejně břeh řeky nebo moře. Tím způsobem usnadní si lovení ryb neb hon na medvědy. každém domě jest nejstarší hlavou čeledi a toho všickni poslouchají.

Když zvolí místo pro zimní byt, počnou někteří místo čistiti, jiní udělají malé příkopy pro základy stavení, urovnávají vnitřní prostoru

a obloží ji mechem. Zatím jiní odeberou se na řeku a vyřežou příhodné kusy ledu, který dopraví na místo, kde se obydlí má stavět. Tam položí stavivo ve vrstvy, které spojí teplou vodou, jež záhy zmrzne.

Když zeď jest dvě stopy vysoká, zakulatí se svršek jako klenutí. Pouze dva otvory se nechají; jeden půl třetí stopy vysoký, jenž slouží za dveře, druhý menší slouží k tomu, aby světlo nebo vzduch měl přístup. otvory uzavrou se kůží medvědí nebo liščí.

Rozumíť se, že v takovém obydlí nikdy se netopí; před ním zřízeno jest ohniště, kde si rodina vaří jídlo. Uvnitř chýše jest půl druhé stopy vysoký stupeň, na němž obyvatelé odpočívají. Pokryt jest mechem a jehličím, by neroztál pod teplým tělem.

O Eskimácích labradorských píše jistý misionář takto:

„Mají spůsoby opičí; spatří-li Evropany, dělají po nich všecko, co vidí. Podrobeni jsou prudkým vášním a z klidu přecházejí v největší zuřivost. Hladu nepotřebují se báti, poněvadž v jejich zemi jest s dostatek sobů, medvědů, vodních zvířat, ptáků a jiných. V letě sídlí obyčejně pod stány na březích jezer. Do těch zaženou soby, plaví se za nimi v člunech a pobíjí je. V srpnu musí však opustit tato obydlí a usadí se v zimních bytech. Jsou vesměs malé postavy. Oděv jejich zhotoven jest tak, že odolati mohou nejkruší zimě.“ —

Expedice měla za úkol pátrati po lodích, které v poslední době se vydaly na lov velryb a více se nevrátily.

Lod' „mořský had“ plula stále k severu a pak dala se směrem k jihu. Dne 3. července pluly úžinou magellanskou a vjeli do tichého oceánu.

Fregata brala se směrem k západu. Jednoho dne svolal kapitán mužstvo své, jež oslovil takto: „Opětují, co jsem Vám pravil již, než jsme vypluli z přístavu londýnského. Dávejte pozor, zdali byste nespatrili mořskou obludu. Nalezáme se v místech, kde se naposled objevila. Víte, jak značná odměna přislíbena jest tomu, kdo nejprve uzří onu nestvůru.“

4 Cestování pod mořem

Mužové odpověděli hlasitým „urá“ a dívali se pilněji ještě po moři než dříve.

Seidl a Palham věděli také, oč se jedná. Mezi jinými měla expedice, které se účastnili, za účel vyhledati a bude-li možno zničiti mořskou potvoru, která již zničila tak velké množství lodí.

Jednalo se totiž o věc následující: Dle nej starších pověstí řádila v moři hrozná potvora, o které zmiňují se již staří spisovatelé, jako: Aristoteles, Plinius, Haggade aj. Též v novější době tvrdí plavci, že v rozličných místech velikého oceánu spatřili hroznou potvoru podobající se hadu, která však nikomu neublížila.

Mnozí učení lidé uvěřili tomu, kdežto jiní to vyhlášovali za pouhou pověru. „Mořský had“ byl u mnohých tolik co blud a klam.

Za poslední doby přihodilo se mnohé neštěstí na moři, které nedalo se nijak vysvětliti i bylo přičítáno oné obludě. Opětně objevila se ohromná hmota nad hladinou vodní, která časem vydávala zvláštní světlo. I vznikly zase pověsti o hrozném mořském hadu.

Stalo se také, že lodi narazily na obludu jako na skálu nějakou, avšak skála ta se pohybovala a zmizela. Tak loď „Skotia“ narazila na onen předmět a s tíží doplula do nejbližšího přístavu, kde se objevilo, že spodek její byl prorazen. Ale čím, to se nedalo uhodnouti.

Byl to snad plovoucí ostrov, úskalí, mořská obluda, či podmořská loď. Komu však by patřila a kde byla by zbudována?

Bylo to nejspíše zvíře nějaké vodní, nesmírně veliké a silné. Ale jaké? Myslelo se, že to narval.

Staloť se již častěji, že narval uškodil lodím. Narval či mořský jednorožec nalezá se v severním moři. Bývá prý dlouhý i padesát stop. Zub jeden jeho obyčejné bývá na 10 stop dlouhý; odtud pochází jeho jméno jednorožec.

Konečně usjednotili se učení i neučení na tom, že to byl narval, ovšem neobyčejné veliký, jenž způsobil na moři tolikeré škody, které nijak nedaly se vysvětliti. Loď „mořský had“ měla mezi jiným také za účel, vypátrati ono nebezpečné zvíře a dle možnosti je i zahubiti.

Při každém poněkud neobyčejném zjevu domnívali se, že se ukáže narval, avšak marně.

Přejeli severní část tichého oceánu, aniž bylo by se objevilo zhoubné zvíře. Kapitán zaměřil k japonským břehům.

Tu jednou večer, když bylo ticho a měsíc zahalen v mrak, ozval se pokřik, že narval se objevil; starý plavec Nelsen ho ušel a vykřikl.

Všecko spěchalo na přední část lodi; uzřeli v skutku předmět zvláštní.

Ploval pod vodou a rozšiřoval zvláštní světlo, které se lišilo od obvyčejného světlování moře, které znají plavci velmi dobře.

Toto světlování moře pochází od množství malých zvířátek; popírá se, že by bylo původu elektrického; má se za to, že jest rázu podobného jako kostík čili fosfor.

Úkaz ten možno pozorovati ve všech mořích. Některou noc svítí ono světlo silněji, jinou slaběji. Počasí, jak se zdá, nemá na ně vlivu. Nejsilnější a nejjasnější bývá před nastávající bouří, jest-li dusno a obloha zatažena.

Světlo, které vydával neznámý předmět, nepodobalo se světlování moře, nýbrž zdálo se býti elektrickým a velmi silným.

Kapitán velel, by fregata učinila polokruh a vzdálila se od světlovajícího předmětu.

Avšak podivné zvíře blížilo se k lodi a sice velmi rychle.

Nezdálo se radno, za noční doby pustit se do boje s neznámým odpůrcem, kapitán proto velel, by se čekalo do rána.

Narval také zastavil rychlé pohyby své, avšak zůstal lodi na blízku.

Okolo půlnoci zmizelo světlo a ke druhé hodině objevilo se znovu. Nestvůra blížila se a bylo slyšeti lomoz, způsobený pohyby jejími. Když se rozednilo, zmizelo elektrické světlo.

Nastal den, mlhovitý, nepříjemný den; nebylo možno pranic rozeznati. Okolo osmé hodiny zmizela mlha; zraky všech byly obráceny na onen neobyčejný předmět.

6 Cestování pod mořem

Objevil se asi na půl míle mořské od fregaty — bylo to podlouhlé černé těleso, které asi na tři stopy vyčnívalo z vody a bylo dlouhé asi 150 stop.

Kapitán velel, aby s plnou silou páry jelo se k nestvůře a byl na ni útok učiněn.

Rozkaz ten provázen hlučným jásosem.

Avšak zdálo se, že narval prchá, nebylo možno dohoniti ho. Starý lovec velryb Nelsen stál na předku lodi, kyj v ruce drže a připraven, by ho vymrštil, avšak nemohl k tomu přijíti.

Kapitán velel, by rychlost lodi se zvýšila. Loď plula náramně rychle, avšak nebylo možno zvíře dohoniti.

Mužstvo na „mořském hadu“ stalo se netrpělivým, pak se rozzlobilo a konečně rozzuřilo.

I nabili velké dělo a zamířili je na nestvůru; první kule šla mimo, druhá narazila na zvíře a jak se zdálo, smekla se od jeho hřbetu.

Zvíře pohybovalo se velmi rychle a zmizelo konečně za tmy noční, až pak okolo desáté hodiny objevilo se ono světlo, jako v noci předešlé.

Světlo se nehnulo s místa, tak že se zdálo, jako by zvíře spalo. Snad bylo by možno, nyní kyjem je raniti; spěchali, by se k němu přiblížili. Nelsen držel v ruce kyj připravený.

Seidl a Palham stáli vedle starého lovce a viděli, jak naměřil a potom kyj hodil.

Slyšeli, že tento vrazil na jakýsi tvrdý předmět. V tom okamžení shaslo elektrické světlo. Fregata dostala nesmírnou ránu a proud vody valil se přes ní. Mnoho mužů, kteří se nalezali na palubě, spadli do moře.

„Šroub a kormidlo jsou zlomeny.“

Volání to ozvalo se uprostřed ohlušujícího lomozu. Avšak málo kdo je zaslechl neb jen na polo. Oba učenci zaslechl je v tu chvíli, když je chopila voda a smetla dolů z paluby.

Podmořská loď.

Oba učenci uměli výborně plovati; Seidl objevil se nejdříve nad vodou. Nevěděl, kdo a mnoho-li s ním bylo lidí svrženo do vody. Panovala kolem čirá tma, avšak v dálce viděl pohybovati se temnou hmotu, byla to nepochybně fregata.

Záhy potom zpozoroval nedaleko člověka; byl to Palham, jenž ploval vedle něho.

Poznali se hnedle. Fregata byla vzdálena, v jakém pak asi stavu se nalezala? Slyšeli, že šroub a kormidlo byly rozbity — loď byla tudíž vydána v moc vln mořských Co pak stalo se s plavci?

„Musíme plovati, pokud nějaký člun nepřijde nám ku oomoci,“ pravil Palham.

„Ano,“ řekl Seidl, „jen kdybychom neměli šatů, které nás tísní; mohli bychom se , pohybovati volněji.“

Palham věděl o pomoci; měl u sebe nůž a tím rozříznul kabát a spodky přítele, který totéž učinil zase jemu. Bylo jim oběma ulehčeno.

„Mohli bychom si ještě usnadniti práci,“ pravil po chvílce Palham.

„Jak to?“ tázal se Seidl.

„Proč máme se namahati a unavovati oba? Zdali by nebylo lépe, bychom se v tom střídali. Položíš se na zad a já plovaje budu tě strkati ku předu. Až se unavím, učiníš ty totéž.“

Návrh ten byl vhodný, pročez ho uvedli v skutek bez prodlení.

Tak se mohli udržeti dlouho nad vodou.

Avšak nikde se nejevil člun; síly jejich ochabovaly; voda byla studená a jejich údy křehly. Z počátku volali častěji, později, vidouce, že to marné, ustáli v tom.

Minula půlnoc; Palham vzkřikl opět, ač jen slabě.

8 Cestování pod mořem

„Nekřič,“ pravil Seidl, „jest to marné; avšak slyš, neozval se nějaký hlas?“

Naslouchali a v skutku zaslechli jakés nesrozumitelné volání.

„Hlas ten pochází nejspíše z člunu,“ pravil Seidl.

„Toť nemožno,“ odvece Palham, „kde by se tu vzal člun, když dávno již zmizela fregata našim zrakům. Jest to nejspíše nějaký nešťastník jako my. Počkej, zavolám opět.“

Vykřikl a sice silněji než dříve.

Hlas onen ozval se opět a sice zcela na blízku. Plavec blížil se k nim. Byl to starý Nelsen.

„Byl jsem svržen s lodě,“ pravil stařec, „plovat jsem a dostal se na hřbet narvalův, nalezáme se všickni na té nestvůře, jež není zvíře, nýbrž podmořská loď.“

Seidl poslouchal s udivením slova ta;

— zdálo se mu to celé býti báchorou a přec to byla pravda, nalezáli se na povrchu velké lodi, která plovla pod vodou.

„Tu hle jest jakási skoba“ pravil Seidl, ukazuje na vyčnívající část, „té se můžeme přidržeti, bychom se ubránili vlnám.“

Zatím pomalu se rozednilo; jakési rachocení se ozvalo a klapka, kterou nepozorovali dříve, se otevřela; několik chlapů silných je chopilo a vtáhlo do vnitř lodi. Octli se v jakési temné jizbě sami; aby poněkud poznali kde jsou, musili hmatati kolem sebe.

Byli v temné světnici, která měla železná zdi. Uprostřed nalezal se stůl dřevěný, kolem něhož bylo několik židlic; podlaha byla pokryta rohoží.

Nežli se nadáli, byla jizba osvětlena jasnou září; dveře, které nepozorovali dříve, se otevřely a těmi vešli dva mužové. Jeden byl postavy malé, měl kudrnaté vlasy a kníry; druhý, jenž zdál se jeho představeným, byl vysoké postavy. Nejdivnější u něho byl výraz očí; ty zdály se, jakoby pronikly útroby každého.

Oba mužové mluvili řečí, kterou naši učenci neznali.

Seidl je oslovil a vypravoval jim osudy svoje a soudruhů svých.

Oba vyslechli jeho řeč, aniž byli by dali na jevo, že jí porozuměli, nebo že je zajímavá.

Seidl mluvil francouzsky, domníváje se, že této řeči budou rozumět; po něm opětoval totéž Palham anglicky a konečně ještě jednou vypravoval to Nelsen smíšeninou řečí dánsko-německou, ale s tímže výsledkem. Oba cizí muži mlčeli. Konečně promluvili spolu několik slov nesrozumitelných a odešli.

Hnedle na to přišel sluha, jenž jim přinesl oděv a pokrmy.

Šat ten zhotoven byl z látky, kterou neznali. Pokrmy, ač chutné, byly tak upraveny, že nevěděli, co požívají.

Když se najedli, usnuli; profesor Seidl procitnul nejdříve. Pocítil, že v jizbě jest dusno; následek to, když několik osob dlouho mešká v uzavřené místnosti, kam nemá přístupu čerstvý vzduch.

Soudruhové jeho procitnuvše později, cítili totéž.

„Vzduch musí býti obnoven v této prostoře,“ pravil Palham, „ale jakým způsobem?“

Nejen čerstvý vzduch pohřešovali, nýbrž cítili také notný hlad. Když po delší chvíli se objevil sluha, osopil se naň Nelsen, že dlouho nepřichází a hnedle strhla se mezi oběma prudká hádka.

V tom objevil se muž, kterého považovali hned z počátku za velitele podmořské lodi a utišil vadící se slovy a ještě více pohledy svými.

„Pánové,“ pravil, „já vím, kdo jste, zvaších zpráv. O sobě mohu vám zatím říci pouze tolik, že jsem se vzdálil společnosti lidské a že nehodlám více do ní se vrátiti. Fregata „mořský had“ stíhala mou loď, střelila po ní; byla mi tudíž nepřítel. Vy jste se nalezali na ní, dostali jste se co nepřátelé v moc mou, pročez jste vojenští zajatci. Zůstanete na lodi, kterou neopustíte více, ačkoli dle možnosti bude vám popřána volnost.“

Pohlížel pak na ně, by pátral po účinku, který měla jeho slova, načež mluvil dále:

„Pánové, vy jste si obrali za úkol, skoumati přírodu i musím vám

10 Cestování pod mořem

řící, že k tomu nyní naleznete hojně příležitosti. Nejen že budete mít po ruce četnou knihovnu, objeví se vám celý svět podmořský, svět zázraků a zajisté neomrzí vás pozorování a skoumání jeho.

Na to pozval oba učence, by šli s ním k snídání; Nelsenovi přinesl sluha jídlo do jizby, s čímž tento byl spokojen.

Pokrmy zdály se oběma profesorům podivnými, kapitán však je v tom utvrdil, řka, že jsou upraveny z rostlin a zvířat podmořských.

Učenci tázali se na jméno jeho i na jméno podmořské lodi.

„Nazývejte mne kapitánem Morganem,“ odvětil on, „lod', na které se nalezáte, nazývá se „Vulkán“.“

Po snídání uvedl je do prostranné síně, kde se nalezala četná knihovna; v síni vedle byly hojně sbírky uměleckých děl i věci přírodních, tak že se tomu oba učenci nemálo divili.

Největší udivení vzbudila v nich sbírka krásných perel. Něco podobného neviděli, ba ani neslyšeli o tom. V Indii byla modla, jejíž trup záležel z jedné velké perle. Kleopatra vypila perli, rozpustivši ji v octě, která měla cenu půl milionu tolarů; Caesar dal darem matce Brutově perli v ceně 300.000 tolarů.

Kapitán ukázal jim perli, která měla tři palce v objemu a byla úplně pravidelně utvořena.

Neméně nežli tyto sbírky, zajímaly je ostatní věci, které viděli na lodi; celé její zařízení.

„Jaká síla pohybuje vaši loď?“ tázal se Palham.,

„Elektrika,“ odpověděl kapitán.

„Budete se diviti, kde беру tolik elektriky,“ pravil dále Morgan; „na to vám odpovím, že mi ji poskytuje moře, které mi dává vše, co potřebuji.“

Kapitán jim ukázal přístroj, kterým vyvínoval elektriku a jakým způsobem všude ji upotřebil.

Nyní si vysvětlili také rychlost, kterou „Vulkán“ v moři se pohyboval. „V kterém místě se nalezáme?“ tázal se druhého dne kapitána Palham.

„Jsme pod 37. stupněm délky a 30. stupněm severní šířky,“ odvece kapitán, „ploveme právě v mořském proudu.“

Seidl a Palham pohlédli ven do moře, které zářilo zvláštním leskem a těšili se nemálo z toho, co uviděli. Nesmírné množství ryb objevilo se zrakům jejich, tak že kolikrát celou noc ztrávili díváním se na tyto zjevy.

Uplynulo několik dní, velitel lodi se neukázal, čemuž oni se divili, avšak proto se nenudili.

V noci naskytlo se jim krásné divadlo ve vodě, také si vyšli v noci na palubu — Vulkán plul právě vysoko, tak že vrchní část vynikala nad vodou, odkud mohli se rozhlížeti a vše pozorovati.

Konečně našli v kajutě své písemné pozvání kapitána k honu, jenž se měl odbývati v příští den v „podmořských lesích.“

„V podmořských lesích,“ zvolal Palham, „na mou věru, není konec divům — největším pak jest nepochybně ten člověk sám. Přijmem přece pozvání to?“ pravil k soudruhovi svému.

„Ovšem že,“ odvece tento.

Druhého dne odebrali se ku kapitánovi. Tento je přivítal velmi vlídně.

Později pak vyzval je, by použili šatů pro ně připravených.

Oba učenci znali šaty ty; byl to tak zvaný oděv potápěčský čili skafandr.

Skafandr jest potápěčský aparát, který dovoluje potápěči volné pohyby v každém ohledu, kdežto potápěcí zvon podobá se železnému žaláři. Již r. 1798 pokusil se o to jeden plavec, zříditi aparát, jenž by nahradil zvon. Roku 1820 zlepšil jistý inženýr aparát tento, jenž byl tak zařízen, že potápěč obdržel zásobu vzduchu pomocí roury a čerpadla. Nález ten během času byl ještě zdokonalen. Potápěč napřed oblekne šat vlněný a přes ten natáhne pak jakýsi gumový, elastický šat, podobný pytlí, který však opatřen jest rukávy a nohavicemi. Na hlavu si dají přilbu s otvory zasklenými pro oči a pro ústa. K přilbě té přilehá jakási torba, v níž má potápěč zásobu

12 Cestování pod mořem

vzduchu. Zároveň jsou v ní dva ventily, z nichž jeden slouží k vypouštění zkaženého vzduchu, druhý jest pomocí gumové roury spojen s čerpadlem vzduchu. Mimo to má potápěč těžké střevice s olověnými podešvy, sekeru co nástroj k práci, za opaskem dýku neb jinou zbraň proti mořským obludám.

Mimo tyto věci opatřen jest také provazem, kterým dá znamení, když chce, aby vytažen byl nahoru.

Potápěčský aparát jest velmi důležitý pro každého, kdo musí nějakou práci vykonati pod vodou, jako ku příkladu při stavbě mostů, při opravě lodí a jiných.

Tak stalo se v Anglii, že zatopeny byly uhelné doly a čerpadlo nechtělo pracovati. Potápěč jeden spustil se dolů, opravil strč a ten pracoval opět a odstranil vodu.

Boku 1844 bylo vysláno několik potá pěčů na dno mořské, by zachránili věci z roz bité lodi a nejen peníze, nýbrž přes 20 dě vypravili nahoru, načež trosky rozbili pomocí elektriky; to se opakovalo vícekrátě při rozbitých lodích.

Skafandr, kterého užíval Morgan, byl poněkud jiný. Byl opatřen větší torbou čili schránkou vzdušní, v které byl vzduch stlačen tak, že vystačil potápěč deset hodin. Z torby té vedla roura k ústům potápěčem která mu přiváděla čerstvý vzduch, jinou pak byl zkažený odváděn zase ven.

Mimo to měl potápěč na zádech přístroj v kterém se vyvínovala elektrika; napřed pak měl svítilnu, naplněnou plynem uhelným; oba přístroje byly ve spojení; elektrikou byl zapálen plyn, jenž vydával pronikavé světlo. —

Kapitán Morgan dal také hostům pušky větrovky, nabité vzduchem tak silně zhustěným, že pod vodou bylo možno střílet. Dále nabity byly pušky malými, elektrickými kulemi, které narazivše na předmět nějaký, praskly a měly tolik síly, že zabily největší zvíře.

Když se kapitán a oba profesorové oblekli za pomoci služebníků, opatřili se svítilnami puškami, načež odebrali se do tmavé jizby,

kteřá se naplnila vodou; postranní dvěře se otevřely, oni pak octli se v moři. Kapitán kráčel napřed; světlo elektrické účinkovalo výborně, viděli dosti daleko. Moře zdálo se průhledným, dále tmavým a konečně zmizelo všechno světlo; vzhůru mohli dohlednouti až k hladině mořské.

Šli cestou písčitou; bylo časně z rána. Nesčíslné množství zvířat v rozmanitých barvách hemžilo se ve vodě; mnoho modravých a červených plamínek osvětlovalo vodu.

Půda, po které kráčeli, byla písčitá, jinde skalnatá, na mnohých místech vyčnívaly vysoké skály, které, jak se zdálo, až na povrch vody dosahovaly. Celé lesy korálů vypínaly se vzhůru až k hladině mořské.

A to množství rostlin všeho druhu. Lesy, louky, rostliny jaksi jednotvárné a přece podoby tak rozmanité. Celé lesy řas zelených, žlutých červených, lesknoucích se v barvách duhy. Řasy ty měly rozličné podoby a tvary, byly podobny bičům, nebo tenké jako niti, tuhé jako kůže, nebo něžné; někdy podobaly se průhledným koulím nebo zase měly laloky. Mnohé nebyly přirostlé neb připevněné k půdě, nýbrž plovaly ve vodě.

Těž řasy cukrnaté uzřeli, které se hodí za potravu lidem i zvířatům. Mnozí čtenáři | slyšeli již o tak zvaném islandském mechu, jenž slouží za lék lidem neb ditkám nemocným na plíce.

.I kdyby nebylo zvířat, byl by člověk s to uživiti se těmi rostlinami.

Dno moře, po kterém kráčeli naši lovci, sklánělo se dolů; dospěli k temné, husté hmotě, kterou naznačil kapitán Morgán co svou honitbu.

Nalezalo se tam množství rostlin, jež možno nazývati lesem. Rostliny veškeré vystupovaly téměř kolmo k hladině moře. Dno moře bylo pokryto ostrým kamením, které stěžovalo velice chůzi. Učenci se záhy přesvědčili, že nebylo snadno rozeznati zvířata od rostlin.

14 Cestování pod mořem

Okolo poledne ulehli poutníci v houští. Byli umdleni chůzí a hnedle tvrdě usnuli. Když procitli, zapadalo již slunce; kapitán byl již na nohou, ostatní pak následovali rychle jeho příkladu.

Šli dále; půda skláněla se stále a dosáhla hloubky, do které zřídka přišel potápeč. Světlo, které dosud pronikalo vrstvy vody, pozbylo síly své a nastala čírá tma. Musili rozžehnouti svoje svítlny, načež mohli se rozhlednouti na 80 kroků kolem sebe. Odpoledne okolo 4. hodiny přišli ke skupení skal, jež záležely, jak se zdálo, ze žuly.

„Tot jsou hranice mé honitby,“ pravil kapitán k svým soudruhům, „můžeme nastoupiti zpáteční cestu.“

Vraceli se, avšak ne touže cestou.

Zpáteční cesta vedla příkře vzhůru, tak že rychle přiblížili se k hladině vodní. Asi hodinu šli po písčité planině, která byla velmi bílá.

—

Tu pojednou uzřeli nad hladinou moře vznášeti se velkého ptáka. Byla to tohajka. Kapitán chopil pušku svou, zaměřil a střelil po něm. Kule projela v mžiknutí vodu i vzduch, vjela do zvířete, které jako by bleskem bylo stíženo, kleslo dolů.

Tohajky nalezají se v studenějších končinách jižních moří. Pták ten bývá velký jako husa a s křídly roztaženými mívá šířku dvanácti stop. Lítá jen asi 8—10 stop nad vodou, za to však tím lépe a rychleji plove.

Konečně uzřeli elektrické světlo „Vulkánu“. Blížili se k lodi té, když náhle přiskočil kapitán k Seidlovi a stisknul jej k zemi, soudruh jeho totéž učinil Palhamovi,

Oba mužové ohlíželi se s udivením i uzřeli s leknutím tlupu žraloků, kteří plovli nad nimi. Na štěstí neuzřeli žraloci lidi, kteří se nalezali pod nimi a ti se dostali šťastně k lodi.

Když tam přišli, zastihli plavce, jak vytahovali síť z vody. Ulovili hojnou kořist a naši učenci soudili, že kolik tisíc liber ryb vytáhli z vody.

Dlouho pak ještě meškali oni na palubě, kochajice se vzpomínkou na krásy, které byli užřeli. Nechtělo se jim spat.

„Moře má vnitřní život, jako člověk,“ pravil k nim kapitán. „Má srdce, oběh krve a žilobití. Netřeba mluvit o proudech, nýbrž j jen o neustálém pohybování vln, které závisí na větru.“

Potom hovořili o slané vodě v moři. “

„Co soudí věda o této vlastnosti?“ tázal se kapitán.

„Víme pouze,“ odvece profesor Seidl, „že obsahuje mořská voda mezi obratníky a póly více soli než v mírném pásmu. Mezi obratníky jest obsah soli větší, poněvadž vedro sluneční způsobuje, že se voda rychleji a ve větší míře odpařuje, čímž hustnou solné částky. Blíže pólů má tentýž účinek mrznutí vody. Také prý se pozorovalo, že množství j soli ve vodě mořské jest tím větší, čím hloub se přijde.“

„Víme již také, že jsou prameny v moři, které vznikají na jeho dně. Prameny takové nalezají se v středozezemním moři, v perském ; zálivu, v indickém moři a blíže Antil.“

„Pozorování to souhlasí s mou zkušeností,“ pravil kapitán, „já bych však ještě přidal toto: Sůl nalézá se v moři rozpuštěna v takovém množství, že kdyby zhuštěna byla naseta na povrchu země, tvořila by vrstvu 30.000 stop vysokou. Sůl poskytuje tu výhodu, že zabraňuje odpařování vody z moře. Miliony nálevníků, kteří žijí v každé kapce mořské vody, vsají do sebe sůl a z té tvoří vápencovité hmoty, z nichž skládají se koralové ostrovy.“

Dne 27. listopadu plul „Vulkán“ okolo — 25 sandwichských ostrovů, kde usmrčen byl na slovo vzatý plavec Cook; hnedle na to objevil se ostrov Nika Hiva. i Potkali veliké množství plotic; bylo by možno bývalo napočítat jich miliony, kapitán pak pravil, že pozoroval, kterak tyto ryby plovou jako slanečky a sardinky z mírného pásma do teplého.

Plotice patří do třídy měkkýšů, má dlouhá chapadla — ruce, opatřená mnohými baňkami, tak že se přisaje k své kořisti a neupustí od ní, pokud ona nezahyne. Z jater j její vede roura, v které se nalézá

16 Cestování pod mořem

temná šťáva, z níž dělá se známá barva sepie. Lovení zvířete toho jest nebezpečné, poněvadž může člověka usmrtit svými baňkami.

Jednou v noci volal starý Nelsen oba učence k oknu kajuty a pak jim ukazoval velkou temnou hmotu.

„Toť rozbitá loď.“ pravil starý plavec.

Bylo tomu tak. Celá loď byla ještě pohromadě, ležela na straně a jak se zdálo, byla vodou naplněna. Stožáry scházely. Na palubě nalezalo se mnoho mrtvol.

„Toť loď „Sunderland“, pravil kapitán, jenž k nim přistoupil, „která se rozbila na cestě z Floridy. Uvidíme ještě mnoho takovýchto rozbitých lodí na své cestě, zvláště v krajích moře, kudy mnoho lodí pluje.“

Návštěva na ostrově.

Nastal prosinec, podmořská loď dospěla ke skupení malých ostrovů, které se nacházejí mezi Novým Seelandem a Novou Kaledonií a jsou vesměs od korálů zbudovány.

Tato malá zvířátka, jichž jest nesmírné množství, utvořila mnohé úskalí a mnoho ostrovů, zvláště v tak zvaném tichém oceanu. Hmota koralová záleží z vápencovitého kmene, jenž se rozvětňuje jako strom. Na koncích větví těch usazují se korály. Jsou to malá zvířata, avšak množství jich nahraňuje sílu. Utvořila celou Austrálii a část ostrovů v indickém moři — a to není ještě všechna jejich práce.

Mimo ostrovy tyto tvoří koraly velké vrstvy pod mořem, které plavbu ohrožují. Vyšší vrstvy země jsou jimi obklopeny; tak ostrov Vanikoro, vyjma čtvrt míli délky, celý otočen jest koralovým úskalím, jež nepřilehá těsně k ostrovu, nýbrž jest od něho poněkud vzdáleno, tak že mezi oběma se naiezá průplav; totéž platí o ostrově Tahiti a Nové Kaledonii.

Když hráze ty vyčnívají nad vodu, počne se tvořiti ostrov. Na holém kamenu usadí se nejprve mechy a lišejníky, které zetlí a tvoří prst, jež pomalu přibývá tak, že kapradiny a konečně i palmy vzniknou, nalezájící dosti půdy.

V polovici prosince dospěla loďku krásnému ostrovu Tahiti, koncem roku pak k Novým Hebridám.

Odtud užili ostrov Vanikoro, kde zahynuly lodě slavného plavce La Pérouse.

La Pérouse zaslal v únoru 1788 z Nového Hollandu naposledy zprávu, že má v úmyslu plouti mezi Novým Hollandem a Novou Guineí do zálivu karpentarského a proskoumati západní pobřeží Nového Hollandu a země vandiemenské.

Odplul a zmizel beze stopy.

18 Cestování pod mořem

Admiral Entrecasteau byl r. 1761 vyslán, aby ho hledal. Bylo to však marné.

Roku 1825 uzřel anglický rybář na jednom ostrově mezi Novou Anglií a Novou Kaledonií náčelníka divochů, který měl v uchu zavěšen francouzský řád; také nalezen byl kord a peníze francouzské, o nichž se pravilo, že je voda vyhodila na břeh.

Dva roky později našel anglický kapitán Dollon na jednom z vanikorských ostrovů zadní část francouzské lodi; mezi ostrovy byl starý pruský plavec, jenž se pamatoval že obě lodi se rozbily; někteří plavci byli zabiti na ostrově Panni; ostatní si zřídili jakés plavidlo a pustili se na moře.

Francouzská vláda vyslala korvetu na ostrov Mallicolo, kde po 43 letech byly nalezeny zbytky lodí nešťastného La Pérouse. Tento, když obě jeho lodi se rozbily, dal shotoviti třetí menší; kam ta se poděla, ne* věděl nikdo. —

Kapitán „Vulkánu“ to věděl. Ukazoval z kajuty své oboum učencům kotvy, děla, kule a jiné zbytky lodi, které byly pokryty mořskými rostlinami i zvířaty. —

V lednu přiblížil se „Vulkán“ průplavu Torresovu, kapitán pak sdělil svým vězňům, že se dostane do indického oceánu.

Průplav ten jest sice značně široký, avšak nalezá se v něm mnoho úskalí a ostrovů, tak že musili plouti velmi opatrně a zvolná.

Pojednou pocítili ránu silnou. Loď narazila na úskalí. Kapitán si z toho však mnoho nedělal i řekl, že jeho loď za nedlouho bude s to plouti dále.

Večer přišel k Seidlovi starý Nelsen.

„Pane profesore,“ pravil k němu, „loď se nemůže hnouti dále; na blízku jsou nejkrásnější ostrovy. Oož abychom se na ně podívali. Utéci nemůžeme arci, neboť jsou ostrovy ty pusty nebo obydleny divochy, avšak podnikneme lov.“

Seidl se tomu nedivil i slíbil, že požádá velitele za dovolení.

Učinil tak a podivil se nemálo, když kapitán beze všech okol.ků svolil.

Druhého dne ráno odpluli na loďce a hnedle octli se na ostrově, nazvaném Gueborvar. Dva měsíce již ztrávili ve vězení a byl to pro ně příjemný pocit, když mohli volně se pohybovat na zemi.

Zašli dále na ostrov, kde uźřeli velmi bujně rostlinstvo i nelze se diviti tudíž, že hnedle přišli do houští, skrze které nemohli se dále prodrati.

Když několik hodin již kráčeli, pocítli hlad, avšak to jim způsobilo malou starost; v oněch krajinách poskytuje příroda člověku hojnost nejkrásnějšího ovoce.

Nalezli hojně chlebovníků, stromů to nesmírně užitečných. Jmenuje se tak, poněvadž ovoce jeho má chut podobnou našemu chlebu a poněvadž jest hlavní potravou obyvatelstvu tamějších krajin, tak jako u nás „chléb vezdejší.“

Cook praví, že deset chlebovníků stačí k uživení celého pokolení. „Jestliže někdo vsadil deset chlebovníků,“ píše Cook, „vykonal svou povinnost k rodině i potomstvu rovněž tak, jako obyvatel studeného pásma, který v zimě v letě pracoval a nejen rodinu svou uživil, nýbrž i pracně nashromáždil něco peněz svým dětem.®

Strom ten pučí od října do dubna a nese ovoce neustále; od srpna do listopadu toliko nemá ovoce zralého, v jiný čas vždy možno trhati zralé ovoce i chlebovníků.

Nasytivše se naši cestující, ubírali se dále; posud nenalezli nic k lovu. Starý Nelsen nechtěl se spokojiti ovocem, chtěl jiný pokrm.

Podářilo se jim také, že záhy našli dosti stromů, jež zvu se banany (řiky indické).

Ovoce stromu toho požívá se zralé neb nezralé, surové neb vařené aneb pečené, neb zavařené.

Klasy květové požívají se co zelenina nebo salát. Listí stromu toho slouží obyvatelům k rozličným potřebám. Z vláken shotovuje se druh konopě, z něhož dělají se provazy a pěkné látky. Vpravuje se,

20 Cestování pod mořem

že bananový strom poskytne více potravy, než kterákoli jiná rostlina. Ovoce má tíži 30 až 40 liber a na ploše tisíc čtvercových stop může v krátkém čase vyrůst 4000 liber bananů. Ovoce obsahuje mnoho vody; mouka podobá se velice mouce rejčové. V horkém pásmu jest velmi vzácnou potravou a základem každodenní stravy obyvatelstva.

Cestující nabrali si zásob co mohli, chtějíce je vzít na „Vulkán“. Nelsen však nebyl dosud spokojen. Vodil soudruhy své sem tam, až přišli k skupení stromů, které byly asi 30 stop vysoké a patřily patrně k palmám. Byly to palmy sagové.

Strom tento poskytuje obyvatelům tajnějších krajín hlavní potravu. Mouka dobývá se ze stromu, který se porazí, dřev se vezme, rozetře, vyper ve vodě a na řesetě prosévá. Obyvatelé dělají z mouky té koláče tím, žemouku v kadlubě usmaží. Strom sedmiletý, porazí-li se, dá 700 liber sagové mouky.

Teprve k večeru opustili cestující ostrov a vrátili se na loď.

Nikdo si nepovšimnul jejich příchodu; když uložili, co přinesli, usedli k stolu, jenž byl pro ně upraven a pak ulehli.

Starému Nelsenu zalíbilo se to na ostrově tak velice, že vyzval profesory ráno, by opětovali výlet. Oni nebyli proti tomu, vsedli opět na člun po východu slunce a pluli k ostrovu.

Při každém téměř kroku našli něco, nového a překvapujícího. Zvláště mnoho krásných papoušků užřeli na ostrově tom. Hnízda jejich pozorovali v dutých stromech, v skulinách skalních, nebo na stromech.

Palham projevilo několikrátě přání, by aspoň viděl rajku.

„Jakmile nějakou užřím,“ řekl Nelseu,

„zastřelím ji.“

Učenec káral ho proto.

„Bylo by škoda tak krásného zvířete, jehož smrt by nám neprospěla a jehož život nám neškodí;“ pravil.

Přání Palhamovo se vyplnilo. Když ubírali se mírným houštím,

zdvihlo se hejno ptáků, kteří letěli proti větru. Naším pocestným naskytl se rozkošný zjev. Domnívali se, že jsou to lesklé meteory.

Nelsen zvolal: „Aj, tu konečně naskytne se nám maso!“

V tom vyskočil houf klokanů z houští; starý plavec zaměřil a střelil, avšak chybil.

Klokani, pomocí dlouhých nohou zadních dělají velké skoky; mohou na 28 stop daleko a 6—9 stop vysoko skočiti.

Když naši poutníci vraceli se sa loď, byli polekáni kameny, které padaly před ně.

„Toť jsou opice,“ pravil Nelsen.

„Ne, jsou to divochové,“ zvolal Palham uleknut, ukazuje na tlupu Papuů, kteří se rychle blížili.

Cestujícím nezbylo nic jiného, než by s největší rychlostí se vrátili na člun.

Papuové jsou obyvatelé indických a australských skupin ostrovních. Plémě to neudrželo se všude čisté a smíchalo se s Malajci a s jinými kmeny.

Papuové jsou dobře zrostlí, velké postavy a silní. Mají černou pleť, poněkud promíchanou s barvou žlutou; vlas jejich jest černý, hustý, vlně podobný. Obličej jejich bývá pravidelný, až na nos, který často jest velmi sploštělý; brada jest malá, čelo vysoké, lícní kosti vyčnívají, vous jest řídký.

Sotva dospěli tři mužové k člunu a odrazili od břehu, přiběhli Papuové a vskočili do vody, by běželi za nimi.

Na štěstí byly klapky lodi „Vulkánu“ otevřeny, tak že mohli bez průtahy dovnitř lodi se odebrati.

Když oznámili příhodu tu kapitánovi, nedbal toho ani dost málo.

„Nedělejte si z toho pranic pánové,“ pravil, „ti lidé nám nemohou uškoditi.“

Noc uplynula v pokoji, ráno však bylo viděti množství indiánských člunů, které se přiblížily k lodi.

22 Cestování pod mořem

Hrozný pokřik ozval se pojednou a rozléhal se strašlivě kolem. Dvacet Indiánů asi skočilo na palubu a hrnuli se do vnitř po schodech. Sotva se dotekli zábradlí u schodů, byli vrženi rukou neviditelnou nazpět.

Oba profesorové s udivením pohlíželi na to, ačkoli si dovedli věc tu snadno vysvětliti. Zábradlí bylo z kovu a napuštěno elektrikou. Kdo se ho dotekl pocítil otřesení silné, které mohlo býti smrtelným, kdyby kapitán byl chtěl.

Za malou chvíli potom ozval se šumot, loď se chvěla, zdvihla se a v tu chvíli plula s největší rychlostí dále, když opluli úskalí seringapatamské.

Pohřeb pod mořem.

Druhého dne objevil se kapitán s tvářností velmi vážnou; veškeré chování jeho bylo změněné; bylo patrné, že se mu přihodilo něco nepříjemného.

„Musíte zůstat! zavřeni pánové,“ pravil k učencům, „dokud neuznám za dobré propustit vás opět na svobodu.“

Tři naši známí odvedeni byli do jizby, v které ztrávili první noc na „Vulkánu“. Přemýšleli o té věci, avšak nemohli uhodnouti pravdu.

Následující den ráno byli opět v kajutě, aniž by byli něčeho pozorovali, jak se změna ta stala.

Zároveň měli úplnou volnost pohybovati se v lodi jako dříve. Seidl odebral se do knihovny. Za malou chvíli přišel tam k němu kapitán a tázal se ho, zdali poněkud se zná v lékařství, načež mu profesor odpověděl, že ano.

„Tedy pojďte se mnou,“ řekl kapitán a šel napřed. Uvedl ho do jedné zadní jizby, kdež se nalezal na loži muž asi čtyřicetiletý.

Seidl poznal hned, že jest poraněn na hlavě. Dýchal pomalu a těžce, údy jeho se chvílemi zachvěly. Bylo patrné, že utrpěl silné otřesení mozku. Profesor ohledal tepnu; byla slabá, údy již stydly. Pohledl tázavě na kapitána.

„Nešťastuík byl udeřen pakou stroje,“ řekl kapitán, jenž mu porozuměl, „bude možno zachrániti jej?“

„Ne,“ odpověděl profesor, „za dvě hodiny bude mrtev.“

Kapitán byl velice dojat zprávou tou.

Druhého dne přišel kapitán k učencům a pravil: „Libo-li pánové vykonatiprocházku podmořskou, rače se připraviti.“

Za půl hodiny otevřely se dveře a kapitán provázen asi tuctem mužů vyšel z lodi. Tentokráte nevedla jejich cesta přes písek a lučiny, nýbrž krajinou koralovitou.

24 Cestování pod mořem

Asi dvě hodiny kráčeli uprostřed divokrásných zjevů. Tu náhle se zastavil kapitán ; čtyři mužové nesli na ramenech podlouhlý předmět. Na místě, kde stanuli, bylo viděti mnohé vyvýšeniny, pokryté vápenitou vrstvou, uprostřed nalezal se korálový kříž. Na znamení kapitána chopil jeden z mužů motyku a jal se kopati jámu.

Nebylo pochybnosti, že to byl podmořský hřbitov a že kapitán přišel s lidem svým, by pochovali soudruha.

Když byla jáma vykopána, byla do ní vložena mrtvola, zahalená v bílé plátno. Kapitán s lidem poklekl a pomodlili se.

Na to se vraceli k lodi.

„Pánové,“ pravil Morgan k profesorům, „viděli jste náš klidný hřbitov pod mořem. Naši mrtví spí tam pokojně, nikdo neruší klid jejich; leží tam vedle sebe, jako byli i za živa spokojeně vedle sebe živi.“

Seidl a Palham pozorovali v poslední době, že kdykoli se objevilo elektrické světlo „Vulkánu,“ na hladině počal čilý život. Množství podivných lodí přiblížilo se k podmořskému korábu a pluly nějakou dobu pospolu, načež opět se rozjely.

Bylo patrné, že se nalezají v přátelském poměru s „Vulkánem

„Pánové, můžete mne doprovoditi na pevninu,“ pravil kapitán k hostům svým, „uvidíte něco zvláštního, co se nepodaří každému uzříti.“

Seidl se tázal, budou-li to zjevy z říše přírody.

„Mýlíte se, pane profesore,“ řekl kapitán, „co uzříte, týká se života lidského.“

Dále nemluvil o té věci; když nastala noc, opustilo pět mužů „Vulkán“; byli to kap tán s dvěma plavci a pak oba učenci.

Hnedle octli se uprostřed množství lidu, které, jak se zdálo, přináleželi rozličným národům.

Morgan tiše a tajně mluvil s některými, kteří se zdáli býti náčelníky.

„Není pochybnosti,“ pravil Seidl, „že se nalozáme mezi samými loupežníky“.

„Souhlasím,“ odvětil Angličan, „a sice myslím, že to jest jakýsi loupežnický sněm, jenž se tu odbývá.“

„Všecky části moře na východě, zvláště indický oceán, v němž se nyní nalozáme, poskytují mnohé úkryty loupežníkům a dosud nepodařilo se evropským velmocím vyhubiti neřest, která plavbě a obchodu tak velice škodí. Každý rok zmizí mnohé lodi, o nichž se neví, kam se poděly a možno vším právem mysliti, že od loupežníků byly spleny a pak potopeny.“

„Kterak my však přicházíme do této společnosti?“

„Na tom mnoho nezáleží,“ pravil Palham. j „Nyní děle nemůžeme pochybovati, že se nalozáme v rukou loupežníka. Jest bud vyvržen z lidské společnosti, aneb se vyloučil z ní sám.“

Zatím mluvil Morgan s několika muži, načež přinesli některé velký měch s vínem, jiní přinesli nádoby ze skořepin kokosových a jiní ovoce a koláče. Odbývala se hostina pod širým nebem, učenci naši byli vyzváni, by se jí účastnili.

Za času, pokud trvala hostina, mluvilo se málo a to větším dílem řečí, která byla oběma učencům úplně nesrozumitelnou.

Asi za hodinu vyzval je kapitán, by se s ním vrátili na loď. Tam pak vybídnul je, by asi hodinku ještě s ním pohovořili.

„Poznali jste podivnou společnost, pánové,“ pravil, když se posadili k stolu, na němž nalozalo se víno a doutníky, „kterou nenaleznete v palácích londýnských ani v kruzích vznešeného světa pařížského — haha, podivné to postavy, sami loupežníci.“

Zamlčel se a pohledl na ně, jakoby chtěl viděti, jaký dojem na ně učinila jeho slova.

„Jest přirozeno, že člověk použije v prospěch svůj každé příležitosti, kterou mu příroda poskytne. Ostrovy, které jste poznali na této cestě, jsou velmi příhodny pro námořské loupežníky. Tam jest plavců a rybářů hojnost, kteří žijou nuzně a přejou si, by zažili

radosti světa toho dle svého způsobu. Tím způsobem vyvinulo se námořské loupežnictví v perském zálivu, odkud se rozšířilo dále.

„Loupežník Angria byl od mogula indického povýšen za knížete a založil loupežnický stát s pevným hlavním městem. Loupežníci plenili lodi, které buď potom potopili aneb propustili; lodi válečné spalovali nebo vyhazovali do povětří. Tak zničili mnoho lodí; jednou dokonce tři holandské válečné lodi vůči celému anglickému loďstvu.

„Na to pomýšleli Angličané, jak by zničili nebezpečné nepřátele. Při tom dopustili se hanebného podvodu. Uzavřeli s piraty (loupežníky) smlouvu a tito vpustili do přístavu svého města hlavního anglické loďstvo, které předstíralo, že tam čihati bude na francouzské. Pirati ke všemu ještě jim poskytli potraviny a potřebnou vodu k pití.

„Když po zemi přibylo pomocné vojsko indické, počali Angličané útokem hnáti na pevnost, zároveň zapálili i lodi loupežníků. Pirati bránili se udatně a když konečně Angličané dobyli pevnosti, našli tam samé mrtvolky; pirati spálili ženy a děti své sami, by nepadly v moc Angličanů.

Piráti byli nyní poháněni k boji nejen loupeživostí, nýbrž i mstivostí a kde jen mohli, zvláště anglickým lodím škodili. „Námořští loupežníci udrželi se až na naše časy, vzdor tomu, že byli pronásledováni a stíháni s mnohých stran. Všickni obyvatelé menších ostrovů východní Asie jsou loupežníci. Kmen Suluh zvaný vyznamenal se v tom ohledu. I knížata ostrovů těch účastní se v loupežích. Snad jste slyšeli o knížeti loupežníků, Radša Raja jmenem, který zajal mnoho anglických lodí a chlubil se, že sám zabil čtyřicet evropských kapitánů.

„Nedávno ještě anglické lodi vedly válku s piráty. Parní lodi mají tu výhodu, že snáze ujdou piratům.

„Ale což pořídí parník proti podmořské lodi?“ pravil Palham.

„Ovšem, proti takové lodi nepořídí ničeho ani parník, ba ani celé loďstvo,“ odpověděl kapitán po chvíli. „Loď taková panuje v

mořích všech a jak jste viděli před tím, jest velitel její králem všech piratů.“

Po několik dní pluli dále, aniž bylo by se naskytlo něco znamenitého.

Mezi rybami, které uzřeli v místech, kudy pluli, vyznamenávala se zvláště jedna, tak zvaný mořský drak.

Také uzřeli žraloků celé tlupy. Žraloci jsou nejhroznější dravci mezi mořskými zvířaty. Požírají vše, co jim přijde do cesty, praví se, že v žaludku jednoho žraloka našli zbytky želvy, hlavu krávy a tele, v jiném pak celého koně. Praví se dále, že prý žralok raději požírá lidi černé pleti nežli bílé. —

„Blížíme se k ostrovu Ceylonu,“ pravil kapitán jednoho dne oběma učencům, „ostrov ten slyne lovením perel, možná, že se nám podaří uzříti takový lov. V noci ještě dorazíme do zálivu Manarského.“

Počali hovořiti o lovení perel a kapitán byl s to podati jim o věci té zajímavé zprávy.

„Pánové,“ pravil, „snad nevíte, že nejlépe daří se lovení perel na ostrově Ceyloně, ačkoli také v bengálském zálivu, v indickém moři a jinde. Perle nalezájí se jakožto modravé, bílé kuličky v škeblích, jsouce buď přirostlé ke skořápce nebo leží uvnitř. Zdá se, že perle povstanou dvojím způsobem. Navrtá-li jiné zvíře škebli, chtějíc zvíře vyssati, brání se ono tím, že potáhne skořepinu vždy novou slizovitou šťávou. Tato šťáva uschne a utvoří polokulatou neb úplně kulatou perli. Avšak může se také státi, že náhodou cizí nějaký předmět, kamének neb což jiného vnikne do mušle a překáží zvířeti. Ono pak potáhne předmět šťávou a ta stvrdne. Perlolovci již za časů Římanů prý to věděli, navrtávali mušle, nebo vložili do nich malé kaménky a zase je ponořili do vody, načež je vylovili po 3 až 4 letech, kdežto našli je potažené nejkrásnější perletí. Růzobarevné perle nacházejí se u Ceylonu, zlatožluté v orientu, podél evropských břehů bělomodravé. Největší cenu mají černé perle.“

„Jak podotknuto bylo s hora, děje se lovení perel v nejrozsáhlejší míře na ostrovu Ceyloně. Z jara shromáždí se tam na 2000 lovců, kteří za jistý poplatek obdrží právo v tom či onom místě perle loviti. Práci tu mohou konati pouze potápěči. Než se spustí do vody potápěč, zacpe si uši i nos, vezme do úst houbu v oleji namočenou a spustí se pak na 100 stop dolů. Na dně mořském pracuje velmi rychle. Jakmile cítí, že ochabuje, zatahne za provaz, na kterém jest uvázán, načež ho rychle vytáhnou ven.

Vypravuje se o potápěčích, kteří vydrželi čtvrt hodiny pod vodou; to sotva bude pravda. Když měly býti vyloveny poklady z tureckého loďstva, které zahynulo u Navarinu, nebyli s to nejlepší potápěči vydržeti pod vodou l déle než 2 minuty a když je pak vytáhli nahoru, drala se jim krev ústy, očima i nosem ven. Totéž pozorováno u indických potápěčů.

„Jakmile se do lodi vrátí pět potápěčů, pustí se jiných pět do vody. O poledni všecky kocábky, které vyjely na lov, vrací I se ku břehu. Lovci hned prodávají perle I kupcům., kteří je obdrží za laciný peníz; později pak nabudou perle větší ceny.

„Páni či pachtýři dají mušle na hromadu ; složiti a sluncem vysušiti. Když se otevrou, pak se vybírají perle. Také složí se mušle do sudů a ty se zavrou, načež mušle počnou hnití a otevrou se, kdežto perle se vybírají. To však jest velmi nepříjemná práce pro ošklivý zápach hnijících mušlí. Potom se perle rozdělují dle své velikosti. Nejdražší jsou perle berinské, které jsou na jedné straně kulaté, na druhé špičaté.

Mimo perlovou mušli nalezeny byly perle také u jiných druhů mušlí, avšak perle ty nejsou tak krásné; mívají špatnější, temné barvy.“

Kapitán ukončil vypravování svoje a dodal ještě: „Navštívíme Manár i tuším, že tam na jisto nalezneme nějakého lovce.“

Nastalá temná noc; přes to pozorovali pobřeží ceylonské, k němuž se blížili.

Okolo šesté hodiny z rána objevilo se patrně pobřeží; kapitán se čtyřmi plavci vstoupil do člunu a plul ku břehu. Tam se oblekli v skafandry, svítilny ani nevzali s sebou, poněvadž moře není hluboké. Kapitán je vedl. Slunce osvětlovalo moře až do jisté hloubky. Nejprve kráčeli po písku, potom následovalo kamení.

Okolo sedmé hodiny dospěli k místu, kde se perle loví. Mušle, vlastně perlonosná, Meleagrina zvaná, má podobu více méně kulatou; některé mají krásné zelenavé, lesklé pruhy.

Kapitán ukazoval svým průvodčím veliké množství perlových mušlí, které v tom místě se nalezalo.

Nezdrželi se tam však dlouho, nýbrž ubírali se dále, až přišli k jakési jeskyni, která se podobala kryptě. Jdouce po příkré cestě dolil, dospěli k jakési kulaté studni, kde se kapitán zastavil ukazuje na jakýsi předmět.

Bylať to ústřice nesmírně veliká. Škeble byla na polo otevřena; kapitán vstrčil mezi obě škeble dýku, by se nemohly zavřítí, načež odhrnul laloky zvířete a ukazoval perli, která byla velká asi jako ořech kokosový. Bylo patrné, proč Morgan je sem vedl. On jediný věděl o místě, kde se nalezá poklad a čekal, až nastane příhodná doba, by ho odnesl do svého museum.

Vraceli se opět k lodi své. Sotva šli deset minut, zastavil se kapitán a velel jim, by se sehnuli, ukazuje na černý stín ve vodě.

Byl to nějaký černochoch, jenž provazem přivázan k loďce své, spouštěl se na dno mořské, kde shrabl do pytle tolik mušlí, co jen mohl, načež vyplul nahoru, vysypal pytel a zase se ponořil na dno. Pokaždě jen asi deset škeblí vylovil.

Pozorujícíe ho naši pocestní, uzřeli, že pojednou uleknut nahoru vystupoval. Nad ním objevil se žralok, jenž s otevřenou tlamou spouštěl se k němu.

Již chtěl ubožáka pohltnout, v tom chopil kapitán dýku a vrhl se na žraloka, jež bodnul do břicha.

Nyní nastal hrozný zápas. Žralok upustil od své dřívější kořisti a

obrátil se proti kapitánovi. Smělý muž držel se ploutve ryby a bodal ji dýkou stále do břicha.

Konečně klesl kapitán k zemi a žralok se řítit naň. by ho pohltit, avšak starý Nelsen přiskočil a skolil ho kyjem.

Kapitán povstal a spěchal k černochovi, s nímž rychle vystoupil na povrch moře, průvodčí jeho brali se za ním. Černoch obdržel ránu ohonem žraloka a tou byl omráčen. Trvalo to dosti dlouho, nežli jej vzkřísili. Divil se nemálo, když uzřel okolo sebe cizí obličje. Kapitán vyňal sáček s perlemi a vtiskl mu ho do ruky. Černoch s radostným podivením hleděl naň.

Morgan pak vedl hosty své nazpět k „Vulkánu“, kam záhy dospěli.

Večer bavili se s kapitánem, hovořice o rozličných nástrojích, jichž užívá se při skoumání dna mořského.

Člověk dostane se nejsnáze do hloubky, přiváže li si závaží 20—30 liberní na nohy, které ho stáhne dolů. Člověk vydrží pod vodou půl minuty; někteří lidé i celé dvě. Mnozí potápěči spustí se na 40 stop hluboko, dále však ne pro přílišný nátlak vody. Proto záhy lidé pomýšleli na to, by vynalezli nějaký nástroj, pomocí kterého by lidé mohli se pohodlně a bezpečně ponořit na dno mořské.

Kdo vynalezl tak zvaný potápěcí zvon, není známo, tolik jisto, že to nález starý; vypravuje se, že již roku 1538 v Toledu se spustili dva potápěči u přítomnosti císaře Karla V. ve velkém kotli pod vodu.

Slavný matematik a hvězdář Halley zdokonalil zvon ten velice.

Z počátku měsíce února plul „Vulkán“ úžinou Babel-Mandeb zvanou, což znamená v arabském jazyku „moře slzí.“

Učenci oba ztrávili nejvíce času u oken kajuty své, pozorující rozličné živočichy a rostliny. V končinách, v nichž se právě nalezali poutaly jich pozornost na se houby mořské, o nichž posud se neví, zdali mají přičteny býti do říše rostlinstva nebo zvířectva. V syrském moři rostou nejkrásnější houby Tam také nalezají se velmi chopní potápěči, kteří je loví. Asi v polovici září přibudou

kupci a obchodníci, by skupili houby. Největší trhy na houby jsou v Barintu, Tripoli, Latakichu a v Batrunu. Lovení hub počíná v červnu a trvá do srpna; rybáři či lovci vydají se na lov ten ve zvláštních člunech, jež zovou skafy. Na každém člunu nalezá se obyčejně 5—6 potápěčů. Když dospějí, na místo příhodné, potopí se uvázáni jsouce na provaze. Oni strhají za malou chvíli, kterou pod vodou ztráví, co možná nejvíce hub se skal a ukládají je do síti, kterou mají na prsou uvázanou, načež opět vyplovou nahoru či vlastně bývají vytaženi. Nejjemnější houby nalezají se nejhlub ve vodě. Obyčejné houby trhají se ze skal pomocí kýrů — jemnější druhy musí potápěči z moře vynésti.

Latakieb, kde se vede obchod s velmi jemným tabákem, slyne též obchodem s nejjemnějšími houbami, jež loví druh lidí, kteří vedou život bídny jako plavci.

Nežli přijdou houby do obchodu, upraví se ještě zvláštním způsobem. Naházejí se totiž do jámy, kde je lidé šlapou, by z nich odstranili písek a bláto, načež je suší.

V střeozemním moři.

Když jednoho dne hovořili naši učenci s kapitánem o plavbě a cestách pomořských, zmínili se také o kanálu či průplavu suezském, při čemž kapitán pravil, že co nejdříve budou v střeozemním moři, do něhož se dostanou cestou podzemní.

„Podzemní cestou?“ zvolali oba učenci pojednou s udivením.

„Ano, jest to tunel, který jsem nazval arabským tunelem, vede pod Suezem do zálivu peluského.“

Když oba učenci s největším udivenímnaň zírali, pravil kapitán dále: „Dospěl jsem k nálezu tomu zvláštním úsudkem. Pozoroval jsem totiž, že v červeném a střeozemním moři nalezá se mnoho stejných ryb. To mne přivedlo na myšlenku, že mezi oběma moři bude spojení. To však není možné jinak, leč proudem podzemním. Hledal jsem tak dlouho, až jsem našel cestu a pustil se po ní. Co nejdříve, pánové, popluje „arabským tunelem“.

Loď toho dne plula směrem k pobřeží arabskému; mohli uzříti důležité obchodní město Djeddah. Druhého dne o poledni vystoupil „Vulkán“ až téměř na povrch moře.

Oba učenci usadili se na palubě a pilně ohlíželi se kolem. Netrvalo to dlouho a na povrchu vodním objevila se veliká černá hmota.

„Velryba,“ zvolal Palham, „zavolám starého Nelsena.“

Sotva ten přibyl nahoru, pravil: „To sice není velryba, avšak jest to Dujung.“

Dujung patří k valům, které žerou rostliny; má tlamu tupou, dolejší čelist jest na přední části dolů ohnuta. Zvíře bývá 7—8 stop dlouhé, nazývá se též mořskou kravou a zdržuje se v červeném moři.

Druhého dne ráno okolo 9. hod. byla loď zase nad hladinou

34 Cestování pod mořem

vodní a naši učenci ohlíželi se kolem. Očekávali netrpělivě průplav. Uzřeli skrze mlhu záři ohně.

„Toť pobřežní oheň u Suez,“ pravil kapitán, „hnedle budeme u vchodu průplavu.“

Zároveň se vyjádřil, že jest plavba tak nebezpečna, že sám jest u kormidla a řídí běh lodi. Zval oba učence, by ho tam provodili.

„Musíme hledati průplav,“ pravil kapitán, „jest to velmi zajímavá plavba, zároveň podzemní i podmořská.“

Okolo čtvrt na jedenáct objevily se velké útvary korálové. Za deset minut později chopil se kapitán kola od kormidla.

Oba přírodopytci hleděli ven a viděli před sebou temný tunel. Lod' směle do něho vjela. Ozval se šumot neobyčejný; byla to voda červeného moře, která tunelem proudila do středozemního moře. „Vulkán“ byl unášen proudem tím.

Když bylo 35 minut po 10. hod. ráno, odstoupil kapitán od kola řka: „Pánové, jsme v středozemním moři.“

Oběma přátelům naskytla se opět příležitost, by pokračovali ve svých studiích.

Kapitán dal otevřít obě klapky salonu, což bylo neobyčejné a pozoroval pilně vodu.

Pojednou se objevil muž, jenž měl okolo těla přivázaný jakýsi pytel. Objevil se chvílemi a zase zmizel.

Kapitán se opřel o okno ani slova nepronášeje. Muž objevil se opět, opřel se o okno a nahlížel do jizby. Kapitán dal muznamení posuňkem, potápěč odpověděl způsobem podobným a plul zase na povrch vody.

„Nedivte se tomu, pánové,“ pravil, „jest to smělý potápěč, známý vůbec na ostrovech kykladských, jemuž jest voda pravým živlem, který se odváží od jednoho ostrova k druhému, ba až na Kretu.“

Potom obrátil se do jednoho kouta jizby, kde stála velká skříň, otevřel ji a hosté jeho uzřeli velké množství zlatých prutů a balíčků s dukáty, což vše mělo cenu nesmírnou. Kapitán počal skládati balíčky

a závitky do zvláštního kufru, který naplnil až k víku, načež napsal adresu. Na dané znamení přišli čtyři plavci a odnesli kufr.

Mohloť se souditi, že peníze tyto jsou ve spojení s tajnostným potápěčem, ale v jakém? —

Oba přátelé marně se namáhali, by souvislost tu vypátrali; kapitán uhodl jejich myšlenky, avšak neuspokojil jejich zvědavost. Započal opět hovor o umění potápěčském a jiných podobných věcech.

Učenci zaslechli nahoře šramot, člun odplul, nebylo pochybnosti, že odnášel poklad, ale kam ?

Netrvalo to dlouho a naši učenci uzřeli Toulon a veškeré pevnosti, které chrání přístav.

Loď „Vulkán“ projela střeozemní moře v 48 hodinách. Dne 16. února opustila řeckébřehy a 18. února již octla se v úžině gibraltarské.

Tři soudruzi zdržovali se nyní skoro stále na palubě.

Nelsen nezdržel se déle, nýbrž oznámil profesorům, že má plán, by opustili loď a utekli z toho mrzkého zajetí.

Oni proti tomu nenámítali ničeho; uvážiliť veškeré námitky a pochybnosti; nebylo to ponejprv, co jim Nelsen činil tento návrh.

Když je Nelsen opustil, konali oba přátelé přípravy k útěku; oblekli se v teplý oděv, obuli silné boty a čekali toužebně, co se dále stane.

Podivili se nemálo, když zpozorovali, že pohyby šroubu docela přestaly a že loď se zastavila.

Pojednou otevřely se dvěře kajuty a kapitán vešel.

„Pánové,“ pravil usmívaje se, „povím vám kousek španělského dějepisu, jenž vás bude zajímati. Bylo to z počátku osmnáctého věku, když Ludvík XIV. vnutil Španělům vnuka svého, vévodu z Anjou, za krále. Princ tento, nazván Filip V. vládl velmi špatně. Nicméně mělo Španělsko přece dosti peněz, zlata a stříbra, které se dovážely z Ameriky. Koncem r. 1702 očekávala se velká zásilka z Ameriky, již provázelo francouzské loďstvo. Lodi měly plouti do Cadixu, ale

když se dověděl admirál, že v krajinách těch křížuje anglické loďstvo, umínil si, že vpluje do francouzského přístavu. Avšak to se nestalo a loďstvo anglické přepadlo loď. Vida pak francouzský admirál, že všecko bohatství dostalo by se v ruce nepřátel, zapálil lodi a ty utonuly. Pánové, nalezáme se právě na místě, kde poklady ony byly potopeny, můžete sami tajemství to dále stopovati.“

Pocestní nahlédli ven a spatřili, jak mužstvo lodi, v potápěčské šaty oděno, sbírá poklady a nosí je do lodi.

Touto příhodou byl zmařen jejich úmysl, prchnouti, i musili ho odložit na jinou dobu. Loď také vzdálila se velmi od pobřeží, tak že útek již tím stal se nesnadným podnikem.

Jednou večer přišel kapitán do kajuty obou přátel a pravil: „Pánové, posud navštívili jste dno mořské vždy za dne, chcete-li to učiniti také za doby noční, nuže oblečte skafandry a vydáme se na cestu.

Oba přátelé milerádi svolili. Za malou chvíli octli se v hloubce 900 stop. Šli za sebou a sice směrem k velkému ohni, který hořel ve vzdálenosti asi dvou mil.

Za půl hodiny dostali se na půdu kamenitou, cesta stávala se světlejší, bělavé světlo zářilo na vrcholku vysoké hory. Okolo 1 hodiny z rána dospěli k vrchu; než dostali se nahoru, musili pracně lézti a se namáhati.

Objevil se celý les zkamenělých stromů, dvě hodiny lezli již vzhůru, když uzřeli nad sebou vrchol hory.

Když dospěli na plochu skály, uzřeli zříceniny zámků a chrámů, vše pokryté zvířaty a rostlinami mořskými. Pod nohami jejich objevila se sopka, z které valily se proudy žhavé lávy, osvětlující celé okolí.

V hlubokém údolí uzřeli rozvaliny velkého města. „Toť Atlantis stará,“ pravil kapitán.

Dle domnění starých přírodozpytců nalezala se mezi Evropou

a Afrikou země, nebo skupení ostrovů. Zahynuly však sopečnými výbuchy.

V oněch místech znáti dosud jest patrně stopy sopek, podnes plavci tam pozorují otřesení a slýchají dunění a hučení podobné hromu, v hloubi mořské.

Nedaleko azorských ostrovů objevil se náhle r. 1812 ostrov v moři, jenž osvědčil se to kráter sopky a vystupoval vždy výše. Po dvou letech náhle zmizel beze stopy.

Hodnou chvíli pozorovali naši poutníci zázračný zjev, který se naskytoval jejich zrakům; potom obrátili se a šli nazpět k lodi.

Když pluli nějaký čas, octli se pojednou v úplné tmě.

„Jsme pod zemí,“ pravil Morgan.

Když Palham řekl, že mu to nepochopitelné, velel kapitán rozžehnouti elektrické světlo.

„Nalezáme se ve středu vyhaslé sopky, do níž vniklo moře,“ pravil Morgan, „používáme toho místa co přístavu. Plavci považují horu za úskalí — pouze já jsem vypátral tuto ohromnou jeskyni. Zde v okolí byly zaplaveny celé lesy před věky a proměnily se v uhlí. To my zde dobýváme. Moji lidé budou celý den pracovati, pročez můžete zatím se ohlednouti kolem.“

Když kapitán odešel, pravil Nelsen oběma přátelům: „Není to věci nemožnou, že bychom našli nějaký východ z této jeskyně.“

Vykonali cestu na vrchol kráteru, ale nikde neviděli možnost k útěku.

Druhého dne plula loď dále a sice velmi rychle. Nalezala se uprostřed atlantického oceánu a po devatenáct dní plula s velkou rychlostí.

Jednoho dne zvolal starý Nelsen: „Aj vizte, velryba!“ i chystal se k lovu, avšak kapitán mu to zakázal, řka, že nemají času, by se zdržovali s tak nepatrnou věcí.

Loď plula velmi rychle k jihu. Kapitán objevil se často na palubě a pozoroval pilně vše, co se kolem jevilo. Jednotlivé kry ledové pluly

a kusy ledu, které čím dále tím více se množily. Loď plula uprostřed těchto překážek a vyhnula se všem. Čím dále přicházeli, tím více ledu nalezali. Celé ledové hory vystupovaly vzhůru. Dne 18. března byla loď obklopena ledem úplně.

„Toť hromada ker ledových,“ pravil starý Nelsen, „my lovci to známe ze zkušenosti, že proti těm nic se nepořídí.“

Nespatřili více vody, vše bylo umrzlé kolem; Vulkán nemohl dále.

„Uváznuli jsme opravdu,“ pravil Seidl Morganovi.

„Myslíte, že si nemůžeme pomoci?“ tázal se kapitán s úsměvem, „já však pravím vám, že „Vulkán“ nejen se vyprostí odtud, nýbrž že dospějeme až k jižnímu polu.“

„K jižnímu polu!“ zvolal Seidl i Palham zároveň, „vypátral jste snad onen pol, který posud neuzřelo žádné oko lidské?“ tázal se Angličan.

Morgan na to neodpověděl přímo.

„Nemůžeme prorazit hráz tu,“ pravil, „ale dovedeme nalezi vodu a doraziti k jižnímu polu. Led sahá do hloubky 300 stop, ale což to jest pro náš „Vulkán“.“

Na dané znamení kapitánem přišli dva muži, kterýmž on něco poručil v řeči jim toliko srozumitelné.

Okolo 4. hodiny odpoledne velel kapitán uzavřítí klapky „Vulkánu“ a hnedle na to pozorovali všickni, že se ponořuje do hloubky.

„Jsme nyní 900 stop pod mořem,“ pravil kapitán, „hnedle budeme 2800 stop hluboko.“

V této hloubce uháněla loď rychlostí nesmírnou, tak že za 40 hodin mohli býti u polu.

Dne 19. března pozorovali učenci naši, že loď nepluje již tak rychle; stalo se také

často, že vrazila do kry ledové, až se v kajutě vše otřáslo.

Za nedlouho přišel kapitán k profesorům, jimž oznamoval, že

hladina vodní jest prosta ledu. Oba spěchali na palubu. Uzřeli jen tu a tam po různu plovoucí kus ledu; nad sebou viděli hejna ptáků; k jihu patříce uzřeli osamělý ostrov, k němuž přímo pluli.

Za nedlouho přirazila loď ku břehu; v člunu odebrali se na ostrov. Kapitán první vyskočil na břeh.

Na černých skalách bylo viděti pouze některé druhy mechu a vůbec velmi málo rostlin. V povětří však ozývali se tisícové rozličných ptáků, kteří tropili nesmírný lomoz.

Okolo poledne nastala mlha a pak padal sníh; nastala širá tma a naši poutníci vrátili se na loď.

Dne 20. března přestal sníh padati, avšak zima byla tuhá; mlha zmizela.

Poněvadž kapitán se neukázal, vydali se učenci, provázeni starým Nelsenem, sami na ostrov.

Když se ohledli pozorně kolem, poznali, že půda jest původu vulkanického, krater však nikde neviděli; množství ptáků objevilo se zase. Také houfy tuleňů uzřeli. Když přišli dále, zaslechli temné hučení, podobající se řvaní stáda zvířat.

„Toť koncert mržů,“ pravil Palham, „buďto si hrajou, nebo zápasí spolu.“

Když se, zatočili okolo úskalí, uzřeli velkou rovinu, mrži pokrytou. Hráli si a řvaním dávali na jevo svou radost. Zvířata tato bývají na 15 stop dlouhá. Pod kůží, na prst tlustou, mají vrstvu sádla.

Dospělá tato zvířata mají tesáky, které vyčnívají na 20 palců a váží 5—6 liber. Přední drápy podobají se ruce a jsou opatřeny plovací blanou. Zadní nohy podobají se ploutvím. Zvíře to zdržuje se v moři v studeném pásmu. Mrož čili mrž hájí se, jest-li napaden na zemi i ve vodě velmi udatně.

Mrožijsou živi v stálém boji s mořskými medvědy.

Bylo to 20. března, příštího dne nastala rovnodennost. Toho dne, 21. března vydal se kapitán s učenci v člunu na břeh.

Když dorazili na břeh, vyjasnila se obloha; kapitán Morgan

40 Cestování pod mořem

ubíral se k vrcholku hory. Byla to obtížná cesta a potřebovali k tomu celé dvě hodiny, než vylezli nahoru. Rozhlíželi se kolem po moři; dole viděli bílé roviny, nad sebou slabě modrou oblohu; na severu objevilo se slunce jako ohnivá koule.

Oba učenci pozorovali bedlivě vše, co se dělo kolem.

„Jest dvanáct hodin,“ ozval se pojednou Angličan.

„Jsme na jižním polu,“ pravil kapitán.

V tom okamžiku zmizela jedna polovice plochy sluneční pod čarou obzoru.

Toť byl patrný důkaz, že se nalezali na polu. —

Útěk.

Druhého dne, 22. března chystali se k další cestě; byla tuhá zima. „Vulkán“ sestoupil do hloubky 1000 stop a obrátil se k severu.

O třetí hodině byli všickni probuzeni silnou ranou. Oba profesorové vztýčili se v ložnicích, avšak byli hozeni až do prostřed jizby.

Nebylo více pochybnosti, že loď vrazila na led.

Vstali a spěchali ke kapitánovi, jenž jim pověděl, že loď uvázla v ledě a není možno dále.

Při bližším ohledání objevilo se, že loď vražena jest mezi dvě vrstvy ledu, z nichž jedna byla pod, druhá nad ní. Oba přírodozpytci a soudruh jejich, starý rybolovec pociťovali velkou starost.

Kapitán však jim pravil klidně:

„Buďto můžeme býti rozmačkáni nebo se zadusíme; o tom, že bychom zahynuli hladem, nechci se zmíniti, poněvadž máme potravy dosti. Vzduchu máme ještě na dva dny. Zatím pokusíme se o to, bychom prorazili zeď, která nás obkličuje; lidé moji obleknou se v skafandry a budou pracovati k tomu, by led prolomili.

Starý Nelsen si přál, by se mohl účastniti práce, což kapitán .ochotně dovolil.

Za několik minut odebralo se dvanáct mužů na led a počali ho prolamovati. Za dvě hodiny byli vystřídáni. Oba učenci také se účastnili práce.

Když se večer vrátili, shledali, že vzduch se naplňuje velice kyselinou uhličnatou. Dýchání stávalo se obtížným.

Mimo to mrzla voda kolem „Vulkánu“ a tak se tvořily nové zdi kolem něho.

Aby tomu zabránil, dal kapitán vařiti vodu a pomocí čerpadel ji do moře odváděti; tak se mu podařilo, že odstranil toto nebezpečí.

Práce dařila se příliš pomalu; kapitán proto se rozhodl, že pokusí se tíží prolomit vrstvu ledu, která byla tři stopy tlustá a místem děravá.

Napuštěna voda do nádržek v lodi, která tím nabyla velké váhy, led se prolomil a loď řítila se do hloubky.

Na to vypustili vodu zase a loď stoupala opět do výše.

Vzduch byl již tak dusný, že někteří lidé v lodi umdlévali; loď hnána rychle do výše a dostala se nad hladinu moře, načež otevřeny byly klapky a čerstvý vzduch proudil do lodních prostor.

Loď plula velmi rychle, hnedle uzřeli Cap Hoorn na jižním výběžku Ameriky. Loď pohybovala se k severu v atlantském oceánu. Dne 1. dubna, když loď dospěla k povrchu moře, uzřel Seidl pobřeží; byla to takzvaná „ohnivá země“.

„Vulkán“ plul nyní pod vodou a to s velkou rychlostí. Dne 11. dubna byl překročen rovník, loď vystoupla; západně ležela Guayana, francouzské území. Byla tak prudká bouře, že Nelsen musil se vzdáti úmyslu přiraziti tu k pobřeží.

„Vulkán“ držel se 30 stop nad vodou.

Jednoho dne pozorovali mezi řasami jakés nápadné hemžení. Uzřeli tam zvířata, zvané sepie.

Nelsen pravil, že tato zvířata bývají nesmírně velká a nebezpečná člověku, načež podotknul Seidl:

„Nelze upírat, že jsou sepie nesmírně velké; mají 10 chapadel či ruk, které jim slouží za nohy, nalezají li se na dně mořském. Těmi také mohou chopiti cizí předměty a není zvířete tak silného aneb hladkého, které by jim ušlo. Většina jich mají ještě zvláštní drápy, pomocí jichž mohou se zaseknouti. Také velké skoky mohou dělati. James Boss vypravuje o sepiích, které vyskočily 16 stop nad hladinu mořskou na palubu jeho lodi. Pohled velkých očí zvířete jest náramně divoký a vzbuzuje hrůzu.

Oči jeho svítí v noci jako kočičí. Zvíře jest hltavé a krvežiznivé, vraždí nejen aby zahnilo hlad, nýbrž i pro své vyrazení. tu chvíli

zvolal Nelsen: „Hle, blíží se zvíře takové nesmírně veliké.“ skutku uzřeli nesmírnou sepii, 24 stop dlouhou, ktetá plula přímo k lodi. Hnedle přissála se svými baňkovitými končetinami na okno kajuty.

Hnedle potom objevila se jiná zvířata toho druhu; sledovala loď a namáhala svoje tlamy naproti ní.

Pojednou dostala loď ránu a zastavila se. Kapitán poručil rozžehnouti světlo a pravil: „Tuším, že některá ta potvora přišla do šroubu; nemůžeme dále; poněvadž naše koule nám nic neprospějí proti zvířatům těm, musíme sekerami na ně.

Hnedle stálo deset mužů sekerami ozbrojených na schodech. Ihned objevilo se množství chapadel, která do lodi se drala. Kapitán jednou ranou přetal jedno; v tom však dvě jiná chopila plavce, jenž stál vedle něho a vytáhla jej z lodi. Nešťastník volal úpěnlivě o pomoc.

Všickni vrhli se na zvíře; nastal hrozný zápas; vzduch naplnil se zápachem mošusovým; nestvůře bylo useknuto sedm chapadel, avšak osmým držela ona svou obět a pojednou vypustila černou tekutinu na své odpůrce, tak že ničeho neviděli. Když pak zase mohli se rozhlednouti, byla nestvůra i s plavcem ta tam.

Plavci rozvteklili se nesmírně a vrhli se zuřivě na sepie. Starý Nelsen měřil svým kýrem vždy do očí zvířat těch. Jednou byl poražen a potvora otvírala již tlamu svou, by ho pozřela, avšak v tom ťal ji kapitán sekerou přes zobák. Nelsen zatím získal času a kýrem svým skolil zvíře.

Boj trval čtvrt hodiny; zvířata přemožená ponořila se do vody, ale loď ztratila jednoho plavce.

Kapitán byl velice dojat tou ztrátou a neukázal se po delší čas. Loď také jako by nebyla řízena, častěji měnila svůj směr.

Přiblížili se pomalu ku břehům severní Ameriky a starý Nelsen pomýšlel poznovu na útěk. Ale nastala krutá bouře a loď musila se potopiti na 150 stop, by mohla volně plouti dále.

44 Cestování pod mořem

Dne 15. května byla loď u Nového Fundlandu. Učenci se domnívali, že kapitán se dá k britickým ostrovům, avšak on se obrátil pojednou k jihu a dal se směrem do evropských moří.

Dne 30. května uzřeli cap Landsend, nejjižnější cíp Anglie.

Kapitán objevil se častěji na palubě a pozoroval pilné postavení slunce. Obloha byla jasná, moře klidné, na východní straně objevil se velký parník. Seidl pozoroval, že kapitán užřev ho, kýval hlavou a hned na to klesal „Vulkán“ do hloubky.

Pojednou zaslechli naši přátelé hukot, jako by hřmění děla. Spěchali na palubu a uzřeli opět loď, kterou viděli před tím; Nelsen tvrdil, že to válečná obrněná loď.

Loď se blížila; objevil se bílý kouř a hnedle padla na zadní část „Vulkánu“ koule.

„Střílejí na nás,“ pravil Nelsen, „aha, pánové ti znají loď.“

Starý Nelsen vyňal kapesní šátek svůj a dával jim znamení; kapitán to zpozoroval, přiskočil k němu a srazil ho k zemi.

„Bídničku,“ zvolal, „dám tě nabodnouti na hrot lodi.“

Když pak se ohledl po lodi, uzřel, že vztýčila prapor.

„Aha, počkejte, ukážu vám svou barvu,“ pravil.

Hnedle potom byla na jeho rozkaz vztýčena černá vlajka. V nedlouhé chvíli odrazila se nová koule o „Vulkán“.

Kapitán pokrčil rameny a velel svým uvězněným hostům, by se odebrali do své kajuty.

Zajatí uposlechli, avšak umínili si, že se pokusí o útěk, jak mile se přiblíží ona loď, by je lidé na ni mohli uzříti nebo slyšeti.

Druhý den ráno odebral se Palham na palubu, cizí loď byla jen asi na dvě námořské míle od Vulkánu vzdálena; střílela posud na loď podmořskou.

Tato se ponořila a naši přátelé očekávali v kajutě své, co se bude dít.

Náhle zarachotila hrozná rána — Vulkán z dola vrazil do válečné lodi, která nebyla s to odolati ráně té a počala se ponořovati.

Po několik dní na to neukázal se kapitán; jednoho večera pak je pozval do své kajuty.

„Poslyšte pánové, co vám povím, což poněkud souvisí s poslední událostí,“ pravil k nim. „Pověstný diktátor argentinské republiky Manuel des Rosas byl hrozný ukrutník, na tisíce lidí, povídá se až o třiceti tisících, dal povraždit; mně pak způsobil také velký zármutek. Roku 1840 cestoval jsem s manželkou svou do Estera. Byl jsem chycen od divoké rotty ukrutníka toho, manželka moje ušla téměř zázračně. Mne přivázali ke kolu a nechali mne na slunci mučiti a tak našla mne žena, kterou ke mně ani nechtěli pustiti. Potom jsem byl vypovězen a zavlčen daleko do vnitř země. Žena moje vydala se na cestu, by mne vyhledala. Co na té cestě zkusila, nelze vypsati. Já jsem následkem týrání pozbyl rozumu — ona pak nalezši mne, ošetřovala mne s největší obětavostí, což já, šílenec arci neuznával, až konečně namaháním vysílena upadla v nemoc a zemřela.

„Já jsem pak také upadl v těžkou nemoc a teprv po dlouhém čase nabyl jsem. opět zdraví.“

Morgan skončil povídku svou, ačkoli hosté jeho uznali, že to není pravý konec jeho životopisu — poněkud aspoň porozuměli jeho záští proti lidstvu a zvláště proč onu loď zahubil — patřilať ona vládě argentinské.

Připluli do kanálu, La Manche zvaného i pozorovali, že loď s velikou rychlostí se blíží k severnímu ledovému moři.

Uplynulo čtrnáct dní, když vešel k nim Nelsen a oznámil jim, že přípravy k útěku jsou vykonány.

„Neuzříme se před odchodem více,“ pravil, „o desáté hodině večer přijďte na člun, já vás budu očekávati.“

Když nastal čas určený, odebrali se po tmě po schodech na horu a dostali se otvorem šťastně do Člunu. Nelsen měl klíč a pomocí toho otevřel zámek u řetězu, kterým člun byl přivázán. Pojednou povstal lomoz uvnitř lodi, jako by veškeré mužstvo bylo vzhůru.

„Budeme se brániti,“ pravil Nelsen a podal každému dýku.

Avšak ruch onen měl zcela jinou příčinu, loď podmořská totiž dostala se do víru mořského nedaleko pobřeží.

Co dále se dělo, nevěděli naši tři uprchlíci; pozbyliť vědomí, když člun jejich vírem uchvácen se ponořil — a když se opět vzpamatovali — uzřeli se v chýši rybářské. Neutrpkli žádné pohromy, ani jeden; bylit zachráněni od hodných rybářů; našli se na ostrovech lafotenských.

Umínili si odtud navštívit Skandinavii a zvláště Laponsko, kde poznali život a spůsoby Laponců. Odebrali se do Hammerfestu, kteréžto město slyne velkým obchodem, zvláště za letní doby, kdy na 200 lodí sem připluje. Tou dobou panuje tam velmi čilý život.

Odtud ubírali se do Dronthiemu po parníku. Po krátké plavbě přibyli k Sandtorpu, velkému a bohatému ostrovu, odkud dále k Drontheimu a příštího dne do Kristianie. Odtud navštívili jeden z největších norských vrchů, Snehetan, odkud naskytuje se krásná vyhlídka do dalekých krajin.

Tři hodiny vystupovali na horu, až konečně se dostali na vrchol.

Vrátivše se z výletu toho, vykonali ještě některé jiné; navštívili obchodní město Dramen.

Přístav města toho bývá čteněji navštíven nežli přístav Kristianie.

Ubírajíce se dále dospěli do Hogsendu, kde se nalézá na blízku znamenitý vodopád, vysoký 40 stop, který navštívili příštího dne.

V Norsku vůbec pozorovati možno veliké množství tekoucích vod. V údolích na všechny strany tekou řeky, zároveň množství velikých jezer v zemi té pozorovati lze.

Kongsbergu, jenž jest vlastně velká ves, ačkoli se nazývá městem, navštívili stříbrné doly, jimž děkuje místo svoje bohatství.

Navštívili doly, v nichž uzřeli husy stříbra, 40 liber těžké. Na 2.000 dělníků pracovalo v dolech těch. Stříbro čistí a razí se v Kongsbergu.

Dále musili konati cestu skrze husté lesy — celý den jeli na

koních lesem a večer o 7 hodině dospěli do Tindenu na nejkrajnějším konci jezera stejného jména. Jest to jedno z nejkrásnějších jezer v Norsku.

V Tindenu navštívili pastora, který je velmi vlídně přijal a přátelsky pohostil.

Odtud navštívili známý vodopád řeky Moanu.

Výjev, který se jim naskytnul, převýšil očekávání jejich, S výše 700 stop padá množství vody do hlubiny, kde se proměňuje v pěnu, která vystupuje v způsobu páry, tak že lze říci, že jsou to dva vodospády, jeden padající a druhý vystupující.

Odtud vrátili se do Kristianie. Palham rozloučiv se se Seidlem, odplul po parníku do Hullu. Seidl pak nedlouho na to odplul do Štětina, kde ho očekával jeho věrný sluha, který telegraficky byl zpraven o jeho příchodu.

Sluha věrný byl velice pohnut, když uzřel pána svého, jehož tak dlouho neviděl a považoval za ztraceného.

„Ó, pane profesore,“ zvolal, zajisté zkusil jste mnoho a vykonal dalekou cestu?“ „Cestu kolem světa a sice pod mořem,“ odvece profesor.

„Pod mořem?“ zvolal sluha.

„Ano, pod mořem a na obrněné lodi mořského loupežníka.“